

van Prof. Hepp gebeurt. (Zie „De Reformatie”, 17e Jg no. 4, Oct. '38).

Deze filosofie heeft ook invloed gehad op de traditie. Maar de eenvoudige Bijbelleser, die niet curieuselijk deze dingen beredeneeren wil, doch geloovig van die andere wereld leest in Gods geopenbaarde Woord, die ziet het wel anders.

En die zal wel van mij gelooven, dat de bovengenoemde beschuldigingen van Prof. Kuyper geheel ten onrechte uit mijn artikel zijn gedistilleerd. (Trouwens Prof. K. zegt het zoo, dat hij het ook niet zegt.)

Als ik wil afweren het gezegde bij vele teksten: „dat is niet eigenlijk, niet reëel, maar symbolisch of geestelijk (in den zin van o n e i g e n l i j k volgens het verband!) — dan is dat niet om een zekere nieuwe „wetenschap-van-God” te poneeren, maar dan is dat een verweer van den eenvoudigen Schriftgeloovigen Bijbelleser tegen een valsche filosofische opvatting van „eigenlijk” en „reëel”; dan gaat het tegen een zekere beschouwing van een theologische wetenschap, die de geopenbaarde dingen der andere wereld „oneigenlijk” zou maken. Is Gods toorn „oneigenlijk”? Is de pijn in de buitenste duisternis „oneigenlijk”? Zijn de engelen „oneigenlijk” bekleed? Zijn zij geestelijk in Aristotelischen zin?

Worden de zaligen „oneigenlijk” bekleed met lange witte kleederen?

Wie al deze reële dingen in „gedachtendingen”, z.g. „geestelijke” dingen in den zin van het genoemde citaat van Prof. Hepp, wil omzetten, die houdt dan maar één „eigenlijke” wereld over: de „stoffelijke”.

God is dan de hoogste Idee en niet meer het „Geestelijk Wezen”, Hij, Die alles heeft gemaakt.

Als we van dat „oneigenlijk” aflaten, zullen we aflaten van filosofische dwalingen en dan zullen we de Schrift beter verstaan, meer reëel, meer werkelijk. De beeldendienst met de „Vorm” van Aristoteles en Plato is ook beeldendienst, evenzeer als die beeldendienst, die men mij in de schoenen wil schuiven.

Als Prof. Kuyper het hier niet mee eens is, kan hij argumenteeren.

Maar dat citeeren van een paar zinnen en daarna het concludeeren van Godsasterlijke voorstellingen maakt alle discussie onmogelijk.

A. Janse.

Tot zoover de heer Janse.

Het gaat in de tegenwoordige discussies niet over de vraag: zijn we het in alles met elkaar eens? Wel is de vraag: zijn de zware beschuldigingen van de professoren Kuyper en Hepp doordacht? Ik antwoord daarop: neen. „Wij mogen er geen schepselen-o-o-r v a n m a k e n”, zegt de heer Janse. En op dat ééne zinnetje breekt het heele „Heraut”-artikel. God heeft „o p G o d d e l i j k e w i j z e”. Zijn oor, zegt de heer Janse. Tegenover zulke duidelijke woorden is het een verwonderlijk misverstand, dat dan concludeert: God heeft dus ooren..., en daarmee uit. Hoe staat het toch met het wetenschappelijk peil van onze hedendaagsche discussies?

K. S.

Citatenspel?

Prof. Dr H. H. Kuyper schrijft in „De Heraut”:

Het is vermoedend en ook niet aangenaam, telkens weer te moeten opkomen tegen het citatenspel, dat door „De Reformatie” en haar medewerkers gespeeld wordt, hetzij om iemand door aanhalingen uit vroeger door hem geschreven artikelen met zich zelf in strijd te brengen, hetzij om afwijkende meeningen te dekken door een beroep op autoriteiten, die, omdat ze niet meer leven, geen protest tegen dit misbruik maken van hun woord kunnen laten hooren.

Hoe weinig ernstig en waar zulk een citatenspel is, is nog pas weer gebleken, toen het vraagstuk aan de orde kwam van de onsterfelijkheid der ziel en men met citaten kwam aandragen van Dr A. Kuyper om te bewijzen, dat ook deze van die onsterfelijkheid der ziel niets wilde weten en haar als onscriptuurlijk bestreden had. Dat de strijd van Dr A. Kuyper niet ging tegen de onsterfelijkheid der ziel zelf, maar tegen de rationalistische opvatting dezer onsterfelijkheid, toonde ik aan en gaf tevens de klare en duidelijke uitspraken van Dr A. Kuyper, waaruit bleek, dat hij wel degelijk leerde, dat bij het sterven een scheiding plaats vond van ziel en lichaam en de ziel bleef voortbestaan, om later bij de opstanding weer met het lichaam verenigd te worden. Nota van deze citaten uit Dr A. Kuypers geschriften, door mij aangehaald, nam men echter niet. Maar wel kwam men achteraf met de verklaring, dat men het voortbestaan van de ziel of haar onsterfelijkheid nooit ontkend had en dus heel deze strijd geen zin had. Welken zin had het dan echter, citaten van Dr A. Kuyper aan te halen om te bewijzen, dat ook deze tegen de onsterfelijkheid der ziel was? Er zou dan alleen een misverstand hebben plaatsgevonden en dat misverstand zou door een nadere verklaring of opheldering terstond weggenomen zijn.

En evenzoo is het ook nu weer, waar Ds Veenhof van Haarlem in „De Reformatie” aankomt met een aanbeveling van het werk van Prof. Dr Vollenhoven: „Het Calvinisme en de Reformatie der Wijsbegeerte” door mij in „De Heraut” van 18 Februari 1934 geschreven. Hij haalt daaruit enkele citaten aan, waarin ik hulde bracht aan het streven om de betekenissen van het Calvinisme voor de reformatie der wijsbegeerte in het licht te stellen, om er daarna op te wijzen, hoe de bezwaren, door Prof. Hepp in zijn tweede en derde brochure ingebracht, zich juist richten tegen dit werk van Prof. Vollenhoven. Waar ik medeklager en mede-aanklager met Prof. Hepp ben, moet ieder, die deze vroegere bespreking en waardeering van Prof. Vollenhovens boek leest, zoo eindigt Ds Veenhof, het raadsel overvallen en benauwen, hoe wat in 1934 zóó werd geprezen, thans zoo vernietigend wordt afge-maakt? En de onnoozele lezers van „De Reformatie” hebben opnieuw een bewijs, hoe weinig betrouwbaar Prof. Dr H. H. Kuyper is.

Laat me nu er weer op wijzen mogen, hoe hier

met woorden gegoocheld wordt. Ik heb met geen enkel woord mij bij de jongste polemiek over dit werk van Prof. Vollenhoven uitgelaten. Indien Prof. Hepp in zijn derde brochure vooral op wetenschappelijke gebreken in dit werk heeft gewezen, dan is dit zijn critiek, maar niet de mijne. En toch wordt, zooals mij uit verschillende brieven bleek, bij de lezers de gedachte gewekt, alsof ik, die in 1934 dit werk zóó hoog aanpreef, het thans zoo vernietigend afmaakte. Maar er is meer dan dit.

Zooals ik uitdrukkelijk schreef in 1934, wilde ik, die geen filosoof ben, me niet veroorloven een critische beschouwing van deze filosofische studie te geven. Wat ik wel preef, en wat ik nu nog even van harte doe als toen, is dat Prof. Vollenhoven in het eerste systematische deel de Schriftuurlijke en onscriptuurlijke wijsbegeerte wat haar grondmotieven betreft tegenover elkander stelde en de autoriteit van God en Zijn openbaring handhaafde.

Maar daaruit volgde zeker niet, dat ik daarom, al ben ik geen filosoof, met alles wat Prof. Vollenhoven in dit boek schreef, het eens ben. Ik veroorloofde me dan ook enkele opmerkingen te maken, zooals o.a. dat volgens Prof. Vollenhoven de grens tussen God en de wereld de wet is, en wees er op, hoe onze Theologen die grens anders hadden gesteld en juist. Evenzoo kwam ik er tegen op, dat volgens hem Calvin en het Calvinisme leerde, dat de Overheid geen souverain gezag bezit, omdat, al was het juist, dat de absolute Souvereiniteit alleen aan God toekomt, de Koning of Vorst toch een souvereiniteit in beperkten zin bezit. Veel ernstiger echter, zoo liet ik er op volgen, is mijn bezwaar, dat Prof. Vollenhoven bij de bespreking van den Christologischen strijd, critiek oefende op de leer, dat Christus een onpersoonlijke menselijke natuur heeft aangenomen en met een beroep op Augustinus leerde, dat er onderscheid moest gemaakt worden bij Christus tusschen Persoon (met een hoofdletter, dus den Goddelijken persoon) en persoon (dus een menselijke persoon) en met een beroep op enkele Schriftplaatsen en op het besluit der Synode te Rome 377 genomen, leerde, dat de tweede Persoon van het Goddelijke wezen dezen mensch had aangenomen. Al erkende ik, dat de vleeschwording des Woords een mysterie is en alle termen slechts relatieve waarde hebben, ik hield toch vol, dat de Gereformeerde theologen, die steeds aan de eenigheid des persoons in den Middelaar hadden vastgehouden en daarom van geen twee personen in den Middelaar weten wilden, hierin zuiverder de lijn hebben getrokken dan Prof. Vollenhoven dit doet.

Deze laatste en ernstigste bedenking nu laat Ds Veenhof weg, hoewel de derde brochure van Prof. Hepp zich juist tegen die voorstelling van Prof. Vollenhoven richt. Het blijkt dus, dat niet eerst nu, maar reeds in 1934 hierover verschil tusschen Prof. Vollenhoven en mij bestond. En het spreekt wel van zelf, juist om de vriendschappelijke verhouding, waarin ik tot Prof. Vollenhoven steeds gestaan heb, dat ik dit verschil ook persoonlijk meermalen met hem besproken heb. Dat ik voorts bij deze boek-aankondiging niet alle bedenkingen, die ik reeds destijds had, genoemd heb, ligt in den aard der zaak. Een aankondiging van een werk van een Hoogleenaar, die collega is, behoeft niet een recensie te worden, zooals dit in een wetenschappelijk tijdschrift geschiedt, waarin alle bezwaren worden opgenomen.

Laat mij tenslotte hier nog een persoonlijk woord aan mogen toevoegen, om daarmee het debat over deze quaestie te sluiten.

Al ligt het in den aard der zaak, dat men, waar men aan ééne Universiteit verbonden is, die een beginsel belijdt en daarvoor opkomt, onderlinge publieke polemiek liefst zooveel mogelijk mijdt, maar verschillen binnenskamers bespreekt, toch kan dit nooit in dien zin verstaan worden, dat men niet publiek zou mogen critiek oefenen op voorstellingen of denkbeelden van collega's, die men in strijd acht met de Schrift of met de Belijdenis, wanneer deze publiek worden uitgesproken. Dr A. Kuyper heeft dit gedaan, hoe moeilijk hem dit ook viel, tegenover Prof. Mr A. F. de Savornin Lohman. En ik zelf heb dit mij evenzeer veroorloofd toen Prof. Zevenbergen in zijn geschriften leerde, dat de doodstraf niet door Gods Woord voor den moordenaar verordend is. Prof. Anema heeft enkele jaren geleden in een rede op den Universiteitsdag gehouden, er op gewezen, dat zulk een verschil van inzicht, vooral waar het moeilijke wetenschappelijke vraagstukken betreft, ook bij professoren, die de beginselen der Vrije Universiteit liefhebben, kunnen voorkomen en door ons volk moeten gedragen worden, zonder dat daardoor het vertrouwen in onze Universiteit behoeft verloren te gaan. In zekeren zin geldt ook hier: du choc des opinions jaillit la vérité, door den strijd der meeningen komt de waarheid voor den dag.

Anders staat het natuurlijk, wanneer zulk een strijd een zoodanig principieel karakter zou aannemen, dat daaruit een conflict noodzakelijk zou moeten voortkomen. Dat dit thans het geval is, zou ik zeker niet gaarne beweren. De hoop blijft nog altoos, dat hier veel misverstand in het spel is, dat bij nadere bezinning kan worden opgelost. Maar wanneer er werkelijk een principieele afwijking is van den grondslag, waarop de Vrije Universiteit staat, dan zou zwijgen ongeoorloofd wezen. Geen gevoel van collegialiteit en ook geen vrees voor financiële schade, die de Universiteit zou kunnen lijden, zou ooit weerhouden mogen van den plicht om voor de zuiverhouding dier beginselen op te komen. Want het bestaansrecht der Vrije Universiteit staat of valt met de handhaving dier beginselen.

Tot zoover „De Heraut”. Op dit zeer merkwaardige artikel vinden onze lezers een antwoord in de rubriek „Kerkelijk Leven”.

K. S.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Beekbergen: N. J. A. v. Exel te Strijen en J. Hindriks te Dussen.

Bierum: J. van Dijk te Drachtstercompagnie en P. H. Wolfert te Marienberg.

Beroepen te:

Bierum: P. H. Wolfert te Marienberg.

Gameren: Cand. K. J. Schaafsma te Gasselternijveen.

Oosterbeek: S. Wouters te Soest.

Zwartsluis: Cand. A. Zwaan te Enkhuizen.

Aangenomen naar:

Uithuizermeeden: W. Scheele te Hoogersmilde.

Bedankt voor:

Steenwijk: B. Holwerda te Kantens.

Intrede te:

Nijveen: Cand. C. Spek. Tekst: Deut. 11:26-28.

Soerabaya: H. G. Meynen.

Ds J. Snoek. †

Na een ernstige ongesteldheid is Dinsdag 20 April te Puttershoek in den ouderdom van bijna 66 jaar overleden Ds J. Snoek, pred. bij de Geref. Kerk aldaar.

Adres.

Het adres van Candidaat R. Zijlstra, hulpprediker van de Geref. Kerk te Heemse is: Ommersweg, Heemse-Hardenberg. Telefoon: Hardenberg 63.

Geref. en Chr. Geref. Kerk in Noord-Amerika.

Blijkens de laatste gegevens vanwege de desbetreffende Synoden, omvat de Geref. (Herv.) Kerk van N. Amerika thans 722 gemeenten met 866 predikanten; voor de opleiding zijn 12 hooggeleerden beschikbaar. Deze Kerk telt 87.779 gezinnen en 159.513 belijdende leden. De organisatie omvat vijf particuliere Synoden met resp. 8, 8, 7, 10 en 8, samen 41 classes. Op 3 Juni a.s. zal de Generale Synode te Asbury Park gehouden worden.

De Chr. Geref. Kerk heeft 15 classes en telt 24.604 gezinnen, 60.399 belijdende leden en totaal 117.972 zielen. Er zijn 260 predikanten voor 286 gemeenten, waarvan er 18 vacant zijn. De eerstvolgende Generale Synode komt 9 Juni in het Calvin College te Grand Rapids bijeen.

Penningmeester Theol. School te Kampen.

Curatoren van de Theol. Hoogeschool hebben benoemd tot penningmeester in de plaats van Ds A. M. Donner, den heer G. Ph. Wielenga, accountant te Wassenaar.

De heer Wielenga is een kleinzoon van Prof. Wielenga en een zoon van wijlen Ds G. Wielenga te Rotterdam.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Bussum-Naarden: M. Baan te Rijnsburg.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Enkhuizen: M. Heikoop te Utrecht.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Angerlo: Cand. A. H. Visser te Doetinchem.

Drogeham (toez.): Cand. M. H. Bolkestein te Apeldoorn.

Groot Ammers: L. Kievit te Baarn.

Hoewelaken: C. B. Holland te Putten.

Loosduinen: F. K. van Evert te Hellevootsluis.

Makkum en Cornwerd: A. E. van Baalen te Broek op Landgindijk.

Nijland (toez.): G. P. Post te Serooskerke (Sch.).

Rotterdam: A. A. Wildschut te IJmuiden-Oost.

Aangenomen naar:

Angerlo: Cand. A. H. Visser te Doetinchem.

Elim: Cand. F. J. J. Zuiderduin, hulppred. te Nw-Dordrecht.

Genemuiden: T. v. d. Hee te Polsbroek.

Terwolde: Mr H. van Ewijk te Kedichem en Arkel.

Bedankt voor:

Boven-Hardinxveld en voor Neerlangbroek: T. H. Oostenbrug te Goudarak.

Groot-Amers: E. E. de Looze te Den Ham.

Oude Tonge: T. v. d. Hee te Polsbroek.

Intrede te:

Alphen a. d. Rijn: G. Ph. Scheers. Tekst: Openb. 1:4 en 5.

Termanten-Borgweer: E. A. A. Snijdelaar. Tekst: 2 Cor. 5:19 en 20.

Afscheid van:

Assen: G. Visser. Tekst: Openb. 3:7b.

Eck en Wiel: A. v. d. Walle. Tekst: 2 Thess. 3:16a.

Heden verschenen de eerste vijf boekjes in de serie

KERK EN WERELD

ONDER LEIDING VAN

Prof. Dr P. W. GROSHUDE

Dr J. OVERDUIN

Dr G. BRILLENBURG WURTH

In deze serie worden onderwerpen op praktisch-religieus gebied en vragen van zedelijke aard populair en pakkend behandeld. Alle polemiek zal aan deze reeks vreemd blijven. Het doel van deze uitgave is:

LEIDING TE GEVEN AAN HET CHRISTELIJK LEVEN

De boekjes haken in op concrete situaties, gaan in op de concrete moeilijkheden, waarin de christen van vandaag zich bevindt; op de reële vragen, waarop ons christenvolk om antwoord vraagt. Deze boekjes bevatten geen speculatieve beschouwingen, stellen geen theore-

tische kwesties aan de orde; neen, de schrijvers gaan midden in het leven staan, zij stellen zich geheel in op den mensch van vandaag met zijn dwingend moeilijkheden in de praktijk van het leven.

De vijf verschenen boekjes zijn:

Hoe verwachten wij Jezus' komst?

door Prof. Dr F. W. Groshude

Onze wandel

door Dr G. Brillenburg Wurth

Christelijk sterven

door Dr K. Fernhout Mro

Liefde en Trouw

door Dr Th. Delleman

Discipelschap in het gezin

door Dr P. Ch. van der Vliet

Prijs per boekje 45 ct.

2 boekjes tegelijk à 42½ ct.

3 boekjes tegelijk à 40 ct.

Vraagt het gratis uitvoerig prospectus bij uw Boekhandelaar of bij

J. H. KOK N.V. te Kampen

Medewerker

Bruggen

Mevr.

Dr B.

Drs J.

Ermelo

's-Grav.

Philade.

Ds F.

Alle stude

Prof. D

INHOUD: H

ging. V. —

Kerkelijk L

ven. V. Ver

— Literatu

Historie: C

oordeel ove

viezen: Of

Uit het pe

strijd". III.

meerden in

HO

Een

De vraag

moeite loo

menteele b

het wel no

een artikel

meer uitg

oogenblik

de liturgie

anderen. M

lijden der

slechts zo

idealen wo

Een derg

werd, geer

Bavinck h

veel ernst

waren de

dogmatise

practisch

men in ke

ging. De v

ping en h

natuur in

stof, kwan

toepassing

thans. Bij

weging sta

religie, de

laatste beg

De litur

komen, da

theologie

theologie l

gedachten

weer zuive

dialectisch

ment op e

dat nooit

tijd om h

aan ons.?

Waar i

scherp st

om het a

de liturgis

bemoeien

onzer reli

eredienst

Voordat

nog één c

maakt. R

gewezen,

aaneenges

geest is,

allerlei m

Er zijn ve

hun invlo

deze twee

1) Geref

Kuyper, E

2) Karl

Zwischen d